

Bevezetés a Szerzői felnövekedés-történetek összeállításához

A *Metropolis a Kortárs felnövekedéstörténetek* után a *Szerzői felnövekedéstörténetek* összeállítással folytatja a fiatalokról szóló változástörténetek filmtudományos leírását. Jelen számban azt vizsgáljuk meg, hogy egyes rendezők vagy alkotói csoportosulások hogyan használták a felnőtté válás tematikáját saját vagy generációjuk meghatározó tapasztalatainak rekonstruálásához.

A felnőtté válás tematikája mindig is gazdag materiát jelentett a filmkészítők számára, hiszen a szerzőiség megjelenésével és vele a személyes hangú filmkészítés elterjedésével a rendezők gyakran saját élettörténeteiket vitték vászonra, és ezekben – életkorukból adódóan – a gyermekkortól a fiatal felnőttkorig tartó periódus eseményeit rögzítették. Különösen az ötvenes évek végétől, az (európai) új hullámok megjelenésével vált a fiatal filmkészítők egyik meghatározó paradigmájává a felnőtté válás tematikája, amely nemcsak a protagonista változásaként, hanem a történelmi vagy politikai rendszerek transzformációjaként és a filmművészet nagykorúvá érésének narratívájaként is olvasható. Az amerikai filmtörténetben az ötvenes években megjelenő tinifilmek a baby boomer generáció fiatal fogyasztóit célozták meg, és egyúttal az ifjúsági kultúrát szociológiai jelenséggé emelték. A *Haragban a világgal* (*Rebel Without a Cause*; Nicholas Ray, 1955) vagy a *Tábladzsungel* (*Blackboard Jungle*; Richard Brooks, 1955) című alkotásokban a generációs különbségek érzé-

keny pszichológiai árnyalása drámai felhanggal rögzítette az Eisenhower-érában felcseperedő dühös tinédzserek aggodalmait; ezt követően a hollywoodi reneszánsz alkotói kvázi-autobiografikus munkáikkal konzerválták az ifjúság lázadó, ellenkulturális jellegét, vagy modern formanyelvi alkotásaikkal leheltek új életet a hollywoodi stúdiórendszer konvencionális megoldásaiba. Mindkét példa arra világít rá, hogy a felnövekedéstörténetek elterjedéséhez társadalomtörténeti és filmtörténeti indokok egyaránt hozzájárultak.

Lapszámunkban Milojev-Ferkó Zsanett tanulmánya a magyar új hullámban elterjedő felnövekedéstörténeteket vizsgálja a szerzői filmmel összefüggésben. Szövegében elsőként tesz kísérletet arra, hogy a jelenség hatvanas évekbeli megjelenésének intézménytörténeti, kultúrpolitikai és filmtörténeti okait összefoglalja. Kánási Botond Steven Spielberg vonatkozó alkotásaiban a parentifikáció és az infantilizmus fogalmain keresztül értelmezi újra a hollywoodi sztárrendező vonatkozó filmjeit. Tanulmányának központi állítása az, hogy a szülőkérdések általában nem elég érettek feladataik felelősségteljes ellátására, ezáltal a gyermekek túl korán kényszerülnek önmagukról gondoskodni, ezt a situációt pedig ellentmondásos módon épp a felnőttek gyermeki világba való visszatérése képes feloldani. Zalán Márk szövegének alapállítása az, hogy Peter Weir ausztrál filmrendező eddigi életművét áthatja

a coming-of-age tematika. Hiánypótló tanulmányában a rendező alkotásain keresztül a felnőtté válás narratív és formanyelvi elemzését hajtja végre. A szerző Weir felnőtté válás-történeteinek elemzésével arra mutat rá, hogy a rendező felnövekedéstörténetei miben térnek el a hagyományos változatoktól, illetve mennyiben követik azok bevett megoldásait. Emellett rávilágít arra is, hogy Weir hollywoodi emigrációja után mennyiben tudott hű maradni saját stílusához. Farkas Ábel a japán Ghibli Stúdió szerzőinek felnövekedéstörténeteit osztályozza tanulmányában, megkülönböztetve a realista és a fantasztikus változatokat. A szerző szerint a coming-of-age műfaja Miyazaki Hayao filmjeiben sajátos mitológiai térbe terelődik, s pontosan reprezentálja a mitológiai hős útjának hármas felosztását: az elszakadás, a beavatás és a visszatérés fázisait.

A vonatkozó szám megerősíti azt a tényt, hogy a szerzők gyakran identitásküzdelmeket fogalmazzák meg a kamasz hősök történeteinek keresztül, ezáltal pedig aktuális generációs kérdésekre és az éppen formálódó társadalmi-politikai változásokra is reflektálnak.